

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הנכנס לביתו במוצ"ש ואין לו אלא כוס אחד

(ק"ה ב') **תניא**: הנכנס לביתו במוצאי שבת, מברך על היין, ועל המאור, ועל הבשמים, ואחר כך אומר הבדלה על הכוס. ואם אין לו אלא כוס אחד (ואם יבדיל, לא יישאר לברכת המזון), מניחו עד לאחר המזון, ומשלשן כולן לאחריו.

(ומדייק) שמע מינה מיהא מתניתא תמני.

שמע מינה, המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס.

ושמע מינה, ברכה (ברכת המזון) טעונה כוס.

ושמע מינה, כוס של ברכה צריך שיעור (דאי לא צריך, ליחלקיה לתרי).

ושמע מינה, המברך צריך שיטעום (שאם לא, ליברך עליה תרי זימני).

ושמע מינה, טעמו פגמו (כבר מברכת המזון).

ושמע מינה, טעם מבדיל.

(ק"ו א') ושמע מינה, אומר שתי קדושות על כוס אחד.

ושמע מינה, בית שמאי היא ואליבא דרבי יהודה (דאמר מאור ואח"כ בשמים).

רב אשי אמר: טעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיעור, חדא מילתא היא. והכי קאמר: מאי טעמא טעמו פגמו? משום דכוס של ברכה צריך שיעור (אבל אי הוה ביה טפי מכשיעור, טעמו לא פגמו⁴).

רבי יעקב בר אידי קפיד אחצבא (כד היין) פגימא. רב אידי בר שישא קפיד אכסא פגימא. מר בר רב אשי קפיד אפילו אחביתא פגימתא (שהחבית לא תהיה פגומה).

שיטות הראשונים

ברכת הגפן על כוס פגום: **רש"י ורשב"ם** פירשו, קפיד, לקידוש והבדלה וברכת המזון, אבל אם בא לשתות מכוס פגום, מברך עליו ברכת היין. וכן כתב **המאירי** בשם **גדולי הדורות**. וכתב **המאירי**, שאין נראה כן,² אלא אף בבוא פרי הגפן כן. **והרמב"ם** השמיט דין כוס פגום בדיני כוס של בהמ"ז, והזכירו רק בהלכות קידוש. **והשו"ע**³ פסק **כרש"י**.

¹ רש"י, אמנם תוספות כתבו: רב אשי לא פליג אמוראי דבסמוך (הסוברים שעצם הטעימה מהיין פוגמתו, אף שנשאר בו עדיין שיעור), ואית ליה שפיר טעמו פגמו, אלא דמהא ליכא למישמע מינה קאמר.

² שאם כן, למה אמרו במי שאין לו אלא כוס אחד, קידוש לילה קודם לשל יום? יקדש בלילה ויטעום מעט, ויניחהו למחר! ועיי"ש מש"כ לתרץ לדעתם.

³ או"ח קפבג; או"ח רעאג; או"ח רצוא. מקורות: רמב"ם (הל' שבת כט, טז). מאירי (ק"ה ב', ד"ה הששי).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ברכה בדיעבד על כוס פגום: דעת רשב"ם, שאם אין לו אלא יין פגום, מקדש עליו. ד'קפיד' לכתחילה משמע. והקשו עליו **תוספות**.⁴ וכתבו, מיהו ראוי רשב"ם לסמוך עליו בשעת הדחק. ודעת רבינו יואל דאפילו בדיעבד שאין לו אחר, אין לברך עליו. והשו"ע פסק **כתוספות**.⁵

תיקון כוס פגום: כתב הרא"ש שיש מביאין ראה מן הירושלמי שיכול להכשיר כוס פגום ע"י נתינת מים לתוכו. ועל זה נהגו להכשיר במעט יין ששופכין לתוכו. וכתב **הגהות מיימוניות שמהר"ם** קרא תגר על זה, ואמר אין לו תקנה להוציאו מתורת פגום אא"כ שופכו תוך יין אחר שאינו פגום, דקמא קמא בטיל ולא פגים.⁶ והשו"ע⁷ פסק כשני האופנים.

מים פגומים: כתב בארחות חיים בשם רב הילאי גאון, שאפילו מיא פגומי פסלי לממזג בהו כסא דקדושא ואבדלתא ודברכתא. והביאו השו"ע⁸ בשם יש מי שאומר.

האם גם חבית גדולה נפגמת: רב אשי קפיד אפילו אחביתא פגימתא. פירש רשב"ם חביות קטנות. אבל אם חבית של עץ גדולה, אין להקפיד. ורבינו ירוחם כתב שיין פגום נקרא אפילו שתה מחבית.⁹ והשו"ע¹⁰ פסק כרשב"ם.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ברכת המזון, סימן קפב)

- ג. צריך שלא יהא פגום, שאם שתה ממנו, פגמו; אבל אם שפך ממנו לתוך ידו או כלי, אין בכך כלום; ואפלו שתה מהפד או מחבית קטנה, הוי פגום; אבל אם שתה מחבית של עץ גדולה, אין להקפיד. יש מי שאומר שאפלו מים פגומים, פסולים למזג בהם כוס של ברכה.
- ד. אם היו כוסות המסבין פגומים, צריך לתת מכוס הברכה לתוך ידו מי שאומר שאינו צריך.
- ה. אם החזיר יין של כוס פגום לקנקו, היין שפנקנו כשר, משום דקמא קמא בטיל.
- ו. יכולין לתקן כוס פגום על ידי שיוסיפו מעט יין, ואפלו על ידי שיוסיפו עליו מים מתקן.
- ז. בשעת הדחק מברכין על כוס פגום.

⁴ דאם כן, איך התירו לאכול קודם הבדלה משום קפידא דפגימה, כיון דבדיעבד יכול לברך על כוס פגום?!

⁵ או"ח קפב, ז. וכתב המשנ"ב (ס"ק לב), כתבו האחרונים דכשצריך לברך על כוס פגום, אם יש לו כוס קטן המחזיק רביעית, ישפוך מהגדול לתוכו, דעל ידי זה נמי מתקן הפגימה קצת (וראה להלן בשם המגיד משנה שאולי לדעת הראב"ד כך ניתן לתקן כוס פגום). מקורות: רשב"ם (ערבי פסחים, ק"ו א', ד"ה קפיד). מהר"ם מרוטנבורג (תשב"ץ סי' שיג). רבינו יואל (הו"ד בטור).

⁶ ויש להעיר, על דברי הרמב"ם (הל' שבת כט, טז) שכתב שאם שתה מכלי שבו יין, פגמו, השיג הראב"ד, דוקא מן הכוס עצמו. והמגיד משנה הסתפק בכוונתו, וכתב, או שכוונתו שדווקא אם שתה מאותו כוס פגמו. וא"כ הרמב"ם מודה לדין זה. או שכוונתו הראב"ד להכשיר כאשר לאחר שטעם מן הכוס ופגמו, שפכו לכוס אחר, שבזה תיקנו. ואם זו כוונתו, כתב המגיד משנה שאינו נכון לדניא.

⁷ או"ח קפב, ה. וכתב המשנ"ב (ס"ק כז) שבתיקונו של מהר"ם כשר רק בדיעבד. ולכן נוהגים כדעת הרא"ש, להוסיף עליו מעט מהקנקו, ואח"כ לשופכו לקנקו, ואז כשר היין אף לכתחילה.

⁸ או"ח קפב, ג. מקורות - ארחות חיים (ח"א, דין היין הראוי לקדש בו, אות כב).

⁹ והבין הב"י דהיינו אפילו חבית גדולה.

¹⁰ או"ח קפב, ג. והמשנ"ב (ס"ק כא) כתב, ויש מחמירין אף בזה. ויש לחוש לדבריהם לכתחלה, שלא להניח לשתות אפילו מפי ברזא מחבית גדולה. מקורות - רשב"ם (ק"ו א', ד"ה אפילו חביתא). רבינו ירוחם (נתיב טז ח"א).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הקידוש בשבת

(ק"ו א') **תנו רבנן:** "זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ", זוכרהו על היין בכניסתו (בלילה). אין לי אלא בלילה (שהרי עיקר קידושא בלילה הוא), ביום מניין? תלמוד לומר "זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת".

(ומברר) ביום מאי מברך? בורא פרי הגפן.

רב אשי איקלע למחוזא, אמרו ליה: ליקדיש לן מר קידושא רבה. הבו ליה. סבר: מאי ניהו קידושא רבה? אמר: מכדי כל הברכות כולן בורא פרי הגפן אמרי ברישא, אמר בורא פרי הגפן ואגיד ביה. חזייה לההוא סבא דגחין ושתי. קרי אנפשיה "הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ".

שיטות הראשונים

האם חובת קידוש על היין היא מהתורה: כתב הרמב"ם "מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְקַדְּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת בְּדַבְרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ", כְּלוּמַר: זְכָרְהוּ זְכוּרָת שַׁבַּח וְקִדּוּשׁ. וְצָרִיךְ לְזַכְרְהוּ בְּכִנְיֹתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ: בְּכִנְיֹתוֹ - בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם; וּבִיצִיאָתוֹ - בְּהַבְדֵּלָה... מְדַבְּרֵי סוּפְרִים לְקַדְּשׁ עַל הַיַּיִן וּלְהַבְדִּיל עַל הַיַּיִן." וכן כתב הרמב"ן, שהקידוש בזכרון (דברים), והוא מן התורה. וזהו בקידוש הלילה. ועל היין הוא אסמכתא. וכן דעת תוספות והרשב"א.¹⁴ ומדברי הרא"ש ור"ן נראה, דקידוש על היין או על הפת הוא דאורייתא.¹²

חזייה לההוא סבא דקא גחין ושתי: כתב מהר"ם חלאווה, שמע מינה דלא בעינן דלטעמו מסובין מכסא דמברך דוקא.¹³ וכן לברכת המוציא. ושמע מינה דהא דאמרין (ברכות מ"ז א') אין המסובין רשאים לטעום עד שיטעום המברך, הני מילי בדסמיכי כולהו אככריה ואכסיה (של המברך). אבל אי אית להו באפי נפשיהו, שפיר דמי.¹⁴ וכן פסק השו"ע.¹⁵

¹¹ וכתב הרשב"א, וכן קידוש היום, לזכור אותו בכניסתו, כעין שבח וקילוס, כענין מאמרם (שבת ק"ט א'), רבי חנינא שהיה אומר: נצא ונקבל פני שבת מלכתא כו'. והיה מקלס ואומר: בואי כלה, בואי כלה, וכיוצא בזה, בקריאת פסוקי קדושת השבת, בקריאת 'ויכולו', או 'ושמרו בני ישראל את השבת', וכיוצא באלו. וכל אחד ואחד אומר, כפי שיזומן לו מעניני שבחו, וקדושתו, והזכרת קדושתו, ובעל פה, ובלא שום נקיטת חפץ, לא כוסו, ולא פתו. באו הם, ותקנו לכל, נוסח אחד, במקום סעודה, ובחפץ. ותקנו שיזכירו קדושתו על היין, לפי שאין אומרים שירה אלא על היין. ותקנו להזכירו בתפלה, וקבעו לו ברכה רביעית. וכן בברכת המזון. ומה שאמרו זכרהו על היין, מדבריהם הוא. עיי"ש ראיותיו.

¹² והמשנ"ב (רעא, א, ס"ק ב), הביא דברי המג"א שכתב דלפי הרמב"ם ודעימיה, הסוברים שעל היין מדרבנן, לפי זה מדאורייתא בקידוש שאומר בתפלה סגי, וקידוש במקום סעודה מדרבנן, על כן, אם ספק לו אם קידש או לא, אין צריך לחזור ולקדש, דספיקא דרבנן לקולא. וכן קטן שהגיע לחינוך יכול להוציא אפילו גדול בקידוש, אם הגדול התפלל כבר. והמשנ"ב כתב שיש לפקפק בדבריו הרבה, ועל כן יש למנוע מלצאת ידי קידוש ע"י קטן. ואפילו אם יזהר השומע לומר עמו מלה במלה ג"כ נכון למנוע מזה, אם לא שמונח לפניו ג"כ פת או יין בעת הקידוש. עיי"ש (וכן בביה"ל ד"ה מיד).

¹³ דהא האי סבא, מכסא דידיה קא טעים.

¹⁴ דהא האי סבא קדים וטעים מקמי מברך. והכי איתא בירושלמי, דגרסינן התם: במה דברים אמורים? בדטעמין כולהו מחד כיכר. אבל אי טעים כל חד וחד מככריה, לא צריך.

¹⁵ או"ח קסז, טו. מקורות: מהר"ם חלאווה (ק"ו א', ד"ה חזייה).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מי שלא הבדיל במוצ"ש עד מתי יכול להבדיל

(ק"ו א') אמרי בני רבי חייא: מי שלא הבדיל במוצ"ש, מבדיל והולך בכל השבת כולו.

ועד כמה? אמר רבי זירא: עד רביעי בשבת.

כי הא דיתבי רבי זירא קמיה דרב אסי, ואמרי לה רב אסי קמיה דרבי יוחנן, ויתבי וקאמר: לעניין גיטין (אם אמר לה הרי זה גיטיך, על מנת שתתני לי מאתיים זוז אחר השבת), חדא בשבתא, תרי ותלתא (נגררים) בתר שבתא. ארבע וחמשה ומעלי יומא, קמי שבתא (הבאה).

א"ר יעקב בר אידי: אבל לא (יברך במהלך השבוע) על האור (שאינ מברכים עליו אלא במוצאי שבת, הואיל ותחילת ברייתו הוא).

(ק"ו ב') אמר רב ברונא אמר רב: הנוטל ידיו (לפני קידוש), לא יקדש (שקידוש מפסיק בין נטילה לאכילה).

אמר להו רב יצחק בר שמואל בר מרתא: אכתי לא נח נפשיה דרב, שכחתינהו לשמעתינהו! זימנין דחביבא עליה ריפתא, מקדש אריפתא. זימנין דחביבא ליה חמרא, מקדש אחמרא.

אמר רב הונא אמר רב: טעם (לפני קידוש), אינו מקדש (אלא מחר יקדש קודם סעודה).

בעא מיניה רב חנא בר חיננא מרב הונא: טעם מהו שיבדיל?

(ק"ז א') (ומסיק) אמר רבא: הילכתא, טעם מקדש, וטעם מבדיל. ומי שלא קידש בערב שבת, מקדש והולך כל היום כולו עד מוצ"ש. מי שלא הבדיל במוצאי שבת, מבדיל והולך כל השבת כולו.

שיטות הראשונים

מי שלא הבדיל במוצ"ש עד מתי יכול להבדיל: דעת גאונים, שמבדיל והולך כל היום כולו. והיינו רק ביום ראשון. ודעת הרוקח, תוספות והרא"ש, שמבדיל עד יום רביעי (ימים א,ב,ג).¹⁶ והרמב"ם כתב "ומבדיל והולך עד סוף יום רביעי".¹⁷ וכתב בה"ג, דהא מבדיל והולך, הני מילי דלא טעים מידי.¹⁸ והשו"ע¹⁹ סתם כרא"ש. ובשם יש אומרים כגאונים. ובשם יש מי שאומר, כבה"ג. והרמ"א כתב שהעיקר כסברא ראשונה.

¹⁶ ונחלקו בגירסת הגמרא. וראה בהרחבה ר"ן, מהר"ם חלאווה, וב"י.

¹⁷ והכסף משנה התקשה בדבריו, וכתב, ומצאתי ספר מוגה כתוב בו עד סוף יום שלישי, והיא הגירסא הנכונה (וכן הוא בדפוס פרנקל). והרב קאפח כתב שהגירסא הנכונה 'יום רביעי', ועיי"ש. וכן הוא בנוסח 'משנה תורה' המדויק של הרב יצחק שילת.

¹⁸ ואע"ג דאמר מר 'טעם מבדיל', היינו היכא דקא מבדיל באורתא; אבל קא מבדיל למחר, אי לא טעם מידי מבדיל, ואי טעים מידי, לא מבדיל.

¹⁹ אור"ח רצטו. כתב המשנ"ב (ס"ק טז) בשם ח"י רעק"א, בשם ספר 'לשון חכמים', דבמוצאי יום טוב אין להבדלה תשלומין. דבשבת שייך לומר דהג' ימים ראשונים שייכים עוד לשבת שעבר, משא"כ ביום טוב. ומכל מקום הגרעק"א מצדד שם, דכל יום א' שאחר יום טוב יכול להבדיל. מקורות: רמב"ם (הל' שבת כט,ד). רוקח (הלכות הבדלה, סי' שנו). תוספות (ק"ז א', ד"ה אמימר). רא"ש (סי' ג). גאונים (הו"ד בראשונים). ר"ן (כא ב ברי"ף, ד"ה מי שלא), מהר"ם חלאווה (ק"ו ב', ד"ה גרסת). בה"ג (ח"ב, הלכות קידוש והבדלה).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נטילת ידיים לפני הקידוש או אחרי: כתב הרא"ש דמי שנטל ידיו קודם קידוש, אין צריך לחזור וליטול אחר קידוש.²⁰ מיהו לכתחילה מוזגין ואח"כ נוטלין לידיים, כבית הלל (ברכות נ"א ב'). דעת הרמב"ם שאינו יכול ליטול ידיו קודם שיקדש.²¹ ודעת רבינו תם, דנוטל ידיו ומקדש, ולא הוי היסח.²² וכן כתב המרדכי בשם הרוקח, דעיקר נטילה קודם קידוש, כבית הלל. והרשב"א כתב שנהגו הכל ליטול ידיהם קודם קידוש, ואין אדם נמנע בכך. והשו"ע²³ פסק כרמב"ם. והרמ"א פסק כמרדכי ורשב"א.

קידוש על הפת: זימנין דחביבא עליה ריפתא, מקדש אריפתא. רוב הראשונים פירשו, שכשהיה רעב, היה מקדש על הפת. שאפילו אם יש לו יין, אם היה הפת חביב עליו,²⁴ מקדש על הפת אם ירצה. וכתב הרא"ש שכן הסכימו כל הגאונים. ודעת רבינו תם שאין מקדשין על הפת כלל.²⁵ והשו"ע²⁶ פסק כרוב הראשונים, והרמ"א חשש לשיטת ר"ת.

שתיה לפני קידוש של לילה: כתב הרשב"א, דאפילו מים אסור לשתות עד שיקדש.²⁷ וכן כתב הגהות מיימוניות בשם מהר"ם.²⁸ והרמב"ם כתב, "אסור לאדם לאכול או לשתות יין משיקדש היום עד שיקדש."²⁹ והשו"ע³⁰ פסק כמהר"ם ורשב"א.

²⁰ פירש רשב"ם זימנין דחביבא ליה ריפתא ומקדש אריפתא אלמא לא בעי נטילה אחריתי אלא מעיקרא משי ואכיל נהמא דקדושא אלמא קידוש שלאחר נטילה לא הוי היסח הדעת. רא"ש.

²¹ זה לשונו: מי שנתפנו לקדש על היין בלילי שבת, ושכח, ונטל ידיו קדם שיקדש - הרי זה מקדש על הפת ואינו מקדש על היין, אחר שנטל ידיו לסעודה.

²² וראה להלן ביאור לסוגיא. והא דאמרי בית הלל מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיים מפרש רבינו תם (תוס' ק"ו ב', ד"ה זימנין) דהתם איירי בחול ויש לחוש שאם יטול קודם מזיגה שיעסוק בשאר דברים ולא יאכל לאלתר ולא אדעתיה אבל בשבת אין לחוש שיפליג לדבר אחר שהשולחן ערוך ויאכל מיד.

²³ או"ח רע"א, יב. והגר"א בביאורו (ס"ק ל) הכריע דהעיקר כדעת השו"ע. וכן פסק המשנ"ב (ס"ק סב). מקורות - רא"ש (פסחים יט, ז). רמב"ם (הל' שבת כט, ט-י, עיי"ש). רשב"א (שו"ת, ח"א, סי' תשנב). מרדכי (תוספת מערבי פסחים, סי' תרי"א). רבינו תם (הו"ד בתוספות). תוספות (פסחים ק"ו ב', ד"ה מקדש).

²⁴ כגון שהיה רעב, והיתה האכילה חביבה עליו מן השתייה. ריא"ז.

²⁵ והכא הכי פירושו: הנוטל ידיו לא יקדש, משום דסבירא ליה לרב דיש קידוש שלא במקום סעודה, וחיישינן שמא יפליג ויצא לחוץ. אמר ליה רב יצחק וכו' זימנין דחביבא ליה ריפתא ומקדש אריפתא, כלומר הוה מקדש אחמרא על דעת לאכול מיד ריפתא, והיה נוטל מיד ידיו קודם קידוש, וזימנין דחביבא ליה חמרא, הוה מקדש אחמרא שלא במקום ריפתא, דהיינו סעודה, דסבירא ליה דיש קידוש שלא במקום סעודה.

²⁶ מחבר - או"ח רע"א, יב. רמ"א - רעב, ט (על פי ביאור הגר"א). מקורות: רשב"ם (ק"ו ב', ד"ה דחביבא). רא"ש (סי' יז). רי"ד (פסקיו, ק"ו ב'). ריא"ז (הלכה א, סעי' יז). רי"ף (כב א בדפיו). רמב"ם (הל' שבת כט, ט). ר"ת (ק"ו ב', תוד"ה מקדש).

²⁷ משום ד'אסור לטעום כלום עד שיקדש' אמרו, אלמא, כל טעימה אסורה. ועוד, דאם איתא, לשמעין בקידוש, וכ"ש בהבדלה; אלא ודאי, מקילי הבדלה שנו כאן, וכמו שהקלו בהפסקה, כך הקלו בשתיית מים, ולא קפדי, אבל בקדושה, לא אשכחן. וכן נראה לי מן הירושלמי וכו'. רשב"א, עיי"ש.

²⁸ שאסור לטעום אפילו מים קודם קידוש, וכן בשחרית קודם קדושה רבה.

²⁹ וכתב המגיד משנה שנראה מדבריו שמותר לשתות מים קודם קידוש כמו קודם הבדלה. וכן הבין הגהות מיימוניות בדבריו, וכתב דצריך עיון, דלא מצאנו היתר אפילו למים! והא דרבנן דבי רב אשי לא קפדי אמיא, משמע בספר דלא קאי אקודם קידוש אלא אקודם הבדלה וכו', עיי"ש. וכן נראה שהבין הרשב"א מדבריו. והב"י הביא דבריהם, וכתב, וגם דברי הרמב"ם אפשר לפרש שמה שכתב לשתות מים מותר, לא קאי אקידוש אלא אהבדלה לחודה (אמנם ראה מש"כ הב"י עצמו, או"ח פ"ט, ג, שיש פוסקים שמתירים לשתות מים קודם קידוש, וכוונתו, מן הסתם, לרמב"ם, עיי"ש).

³⁰ או"ח רע"א, ד. מקורות: רמב"ם (הל' שבת כט, ה). הגהות מיימוניות (אות ה). רשב"א (שו"ת ח"ג סי' רסד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טעימה קודם קידוש של יום: כתב הרמב"ם, "ומצוה לברך על היין ביום השבת קדם שיסעד סעודה שניה, וזה הוא הנקרא 'קדושה רבא': מברך 'בורא פרי הגפן' בלבד, ושונה, ואחר כך יטל ידיו ויסעד. ואסור לו לאדם שיטעם כלום קדם שיקדש..." וכן פסק רי"ד. והראב"ד חלק עליו, הואיל וכבר התקדש היום בתחילתו, בין קודם שיטעם. וכן דעת הר"ה, מהר"ם חלאווה, והמאירי, להקל.³¹ והשו"ע³² פסק כרמב"ם.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רצט)

ה. טעה ואכל קדם שהבדיל יכול להבדיל אחר כך.

ו. שכח ולא הבדיל במוצאי שבת, מבדיל עד סוף יום ג'. ויש אומרים שאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר, ודוקא בורא פרי הגפן והמבדיל בין קדש לחל, אבל על הנר ובשמים אינו מברך אלא במוצאי שבת. ויש מי שאומר, דהא דקיימא לן טעם מבדיל, הני מלי היכא דהבדיל בליל מוצאי שבת, אבל אם לא הבדיל בלילה, כיון שטעם שוב אינו מבדיל. הגה: והעקר פסברא הראשונה...

(או"ח, הלכות שבת, סימן רפט)

א. יהיה שלחנו ערוך ומטה מצעת יפה, ומפה פרוסה כמו בסעדת הלילה, ויברך על היין בורא פרי הגפן והוא נקרא קדושה רבה. ואחר כך יטל ידיו (ועין לעיל סי' רע"א סעיף י"ב בהג"ה) ויבצע על לחם משנה כמו בלילה ויסעד, וגם זה הקדוש צריך שיהיה במקום סעדה, ושלא יטעם קדם לו כלום כמו בקדוש הלילה. ומיהו לשנות מים בבקר קדם תפלה מתר, מפני שעדין לא חל עליו חובת קדוש...

(או"ח, הלכות שבת, סימן רעא)

ד. אסור לטעם כלום קדם שיקדש, אפלו מים...

ז. אף על פי שאסור לו לטעם קדם קדוש, אם טעם, מקדש.

יב. אחר שקדש על כוס, נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים ואם נטל ידיו קדם קדוש גלי דעתיה דריפתא חביבא ליה, לא יקדש על היין אלא על הפת. הגה: ויש אומרים דלכתחלה יש לטל ידיו קדם הקדוש ולקדש על היין (הרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים ורשב"א והגה"מ פכ"ט, וטור). וכן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות רק בליל פסח, כמו שיתבאר סי' תע"ג.

(או"ח, הלכות שבת, סימן רעב)

ט. ... ולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיברך עליו שהכל קדם ברפת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שנוי, ודברי טעם הם. הגה: וכן המנהג פשוט בדברי הרא"ש. ואם יין בעיר, לא יקדש על הפת...

³¹ וזה לשון מהר"ם חלאווה: הרמב"ם ז"ל כתב שאסור לטעום כלום קודם קידוש זה של יום, כמו בקידוש הלילה. ואינו מחוור, דאין זה קידוש ממש, שכבר נתקדש היום פעם אחת. ולא מצינו לקידוש בי"ד ללילה וליום. אלא שהחכמים תקנו לקבוע סעודתו על היין, ומסמכי ליה אקרא, אבל מדרבנן הוא. הילכך מותר לטעום. ומינה נמי דנשים פטורות ממנו, כיון דאינו אלא מדרבנן. והכין חזינא בבי רב, בין בהיתר האכילה בין בפטור הנשים.

³² או"ח רפט, א. מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' שבת כט, י). מאירי (ק"ו א', ד"ה מצות עשה). רז"ה (הו"ד ברשב"א). רשב"א (שו"ת ח"ז סי' תקסט). מהר"ם חלאווה (ק"ו א', ד"ה ביום מאי). רי"ד (פסקיו, ק"ו א', ד"ה ת"ר זכור). ובדעת הרא"ש, ראה ב"ח (או"ח פט, ס"ק ו). וראה שו"ת יביע אומר (ח"ה, או"ח, סי' כב).